

انواع مواد ضد عفونی کننده و اصول بهداشت در دامداری ها

Different Types of Disinfectants and Sanitary Products in the Farms

پرورش دام شود. همچنین جریان داشتن هوای سالم بیرون به درون محل جایگاه نیز به پیشگیری از ایجاد انواع بیماری ها و از رشد میکروب ها و عوامل بیماری زا جلوگیری می کند.

ضد عفونی کننده های شیمیایی

استفاده از ضد عفونی کننده های شیمیایی برای پیشگیری از ایجاد بیماری در همه ی دامپروری ها برای حفظ سلامت دام ها امری ضروری محسوب می شود. این ضد عفونی کننده ها خود دارای انواع مختلفی مانند ترکیبات یددار، فرمالین، آهک، مایکوجرم و ... است. این مواد شیمیایی به دو دسته ی کلی تقسیم می شوند:

- گندزداها که بیشتر برای حذف عوامل بیماری زا از ابزار و تجهیزات استفاده می شود.

- ضد عفونی کننده ها (آنتی سپتیک) که برای از بین بردن میکروب ها و انگل های خارجی به کار می روند.

ویژگی های یک ضد عفونی کننده مناسب

- ضد عفونی کننده مناسب باید به راحتی قابل دسترس بوده و ارزان باشد.
- اثر گذاری سریع بر انواع باکتری ها، ویروس ها، قارچ ها و انگل ها
- به وسیله ی مواد آلی خنثی نشود.
- به جز اثر ضد عفونی کنندگی به سلامت دام و انسان آسیب نرساند.
- باعث ایجاد لک و رنگ و یا اثر تخریبی بر روی دیوار و ساختمان نگردد.
- باعث حساسیت پوستی برای کارگران و دام نشود.
- اثر بخشی بالا داشته باشد و در درزها و شکاف ها نفوذ کند.

ضد عفونی جایگاه با روش محلول پاشی

برای ضد عفونی کردن از طریق محلول پاشی به این تجهیزات نیاز خواهند داشت: لباس کار مخصوص، چکمه، دستکش، ماسک، دستگاه محلول پاش ۲ عدد، مواد ضد عفونی کننده و آب به میزان لازم.

اهمیت ضد عفونی کردن محل پرورش دام و شیوه های مختلف ضد عفونی

یکی از مهم ترین مسائل در پرورش گوسفندان حفظ سلامت گوسفند است و ضد عفونی کردن دام ها مؤثرترین روش برای پیشگیری از ایجاد بیماری در بین آن ها است.

ضد عفونی

ضد عفونی به معنی از بین بردن عوامل بیماری زا و عفونی و مبارزه با بیماری های واگیردار از طریق روش های شیمیایی یا فیزیکی است. با استفاده از ضد عفونی کننده ها می توان از بروز بیماری ها جلوگیری کرد، زیرا هزینه ی آن در برابر هزینه ی درمان بیماری ها بسیار کمتر است. در صورت وجود گوسفند بیمار، باید سریعاً آن را قرنطینه کرد و سپس محل پرورش را ضد عفونی کرد.

ضد عفونی کننده های فیزیکی

عوامل فیزیکی ضد عفونی کننده خود می توانند طبیعی یا مصنوعی باشند. برای مثال نور، گرما، سرما، خشکی و ... از جمله ضد عفونی کنندگان فیزیکی محسوب می شوند. نور خورشید به دلیل دارا بودن اشعه ی ماوراء بنفش بهترین ضد عفونی کننده طبیعی برای حفظ سلامت گوسفند هست و به همین دلیل پنجره ها باید به گونه ای ساخته شوند که نور زیادی وارد جایگاه

روش انجام محلول پاشی

- ۱) ابتدا لباس کار، کلاه، ماسک و دستکش و چکمه را پوشیده
- ۲) ۳ عدد ضد عفونی کننده برداشته و با توجه به میزان نیاز با آب رقیق کنید بعد از آماده شدن محلول، آن را درون محلول پاش بریزید و خوب هم بزنید.
- ۳) به وسیله‌ی دستگاه محلول پاش تمام کف و دیوارها و سقف را ضد عفونی کنید.
- ۴) پس از اتمام محلول پاشی، تمامی تجهیزات را تمیز و خشک کنید.

شکل ۱- روش انجام محلول پاشی

ضد عفونی جایگاه با روش شعله افکنی

برای ضد عفونی با روش شعله به لباس کار، چکمه، دستکش، ماسک، دستگاه شعله افکن مخصوص نفت یا گاز و نیل، نیاز است

روش انجام شعله افکنی

- ۱- ابتدا لباس کار و ماسک و چکمه و دستکش را بپوشید.
- ۲- هر گونه وسیله‌ی قابل اشتعال را از جایگاه خارج کنید.
- ۳- نفت یا گاز و نیل را داخل شعله افکن بریزید.
- ۴- روشن کردن دستگاه شعله افکن
- ۵- تمامی کف ساختمان و دیوارها تا ارتفاع ۱.۵ متری را با شعله ضد عفونی کنید.
- ۶- مراقب اتصالات برق و کلیدهای آن باشید.

بهداشت دام، جایگاه و تغذیه‌ی دام

بهداشت دام، اموری که در ارتباط سلامتی دام و جمعیت دامی باشد، تعریف می‌شود.

دلایل اهمیت بهداشت دام و جایگاه

- ۱- تأمین سلامت دام
- ۲- تأمین مواد غذایی و پروتئین حیوانی برای مصرف بشر

۳- کمک به تأمین سلامت جامعه

- ۴- کنترل و پیشگیری بیماری‌های قابل انتقال از حیوان به انسان (وجود بیش از ۴۰۰ نوع بیماری قابل انتقال)
- ۵- ایجاد محیط سالم برای دام و انسان
- ۶- ایجاد زمینه برای تجارت خارجی
- ۷- کمک به افزایش درآمد دامداری‌ها

بهداشت جایگاه دام

جایگاه دام، به کلیه ساختمان‌هایی مثل بهار بند، شیردوشی، بیمارستان، زایشگاه و سایر سالن‌های یک دامپروری گفته می‌شود.

نکات بهداشتی مورد رعایت در جایگاه دام

۱- همان گونه که بهداشت ساختمان‌های دامداری اهمیت دارد بهداشت محوطه‌ی دامداری نیز مهم است. ورودی‌های دامداری باید حوضچه‌ی ضد عفونی داشته باشد که همواره می‌بایست از ماده‌ی ضد عفونی کننده‌ی مؤثر استفاده شود و هر از چند گاهی باید کنترل گردد.

۲- به هیچ وجه وسایل مورد استفاده شده مثل دستکش یک بار مصرف و ظروف پلاستیکی سرم‌ها، شیشه‌های خالی واکسن‌ها و سایر داروها، کیسه‌های نایلونی و پنبه در محوطه‌ی دامداری انداخته نشود.

۳- باید در دامداری‌ها توجه ویژه به موش‌ها و جوندگان کرد.

۴- از ورود و خروج سگ و گربه و حیوانات وحشی جلوگیری باید کرد.

شکل ۲- جایگاه دام

زایشگاه و ضد عفونی بعد زایش

ویژگی‌ها و بهداشت زایشگاه

- کف زایشگاه باید بتون ریزی باشد و شیب ملایمی به طرف فاضلاب داشته باشد.
- دیوارهای زایشگاه از کاشی یا سرامیک قابل شستشو باشد (قابل ضد عفونی).
- حرارت و تهویه در داخل زایشگاه قابل تنظیم باشد.
- دمای محل زایشگاه باید در هنگام تولد دام حدود ۲۰ درجه و حداکثر ۳۰ درجه باشد.

- پیش از زایمان مقداری کاه و کلش خشک روی زمین ریخته شود.
- از ورود بوران و جریان باد شدید به داخل زایشگاه جلوگیری شود.
- در داخل زایشگاه وسایل مورد نیاز برای مامایی دام و ضد عفونی کننده‌ها فراهم شده باشد.
- بعد از زایمان دام، باید کاه و کلش و خونابه را از زایشگاه خارج کرده و مجدداً محل را ضد عفونی نماییم.
- بعد از ضد عفونی کردن زایشگاه باید محل زایشگاه شعله افکنی شود.

شیردوشی و بهداشت آن

- ۱- بهداشت فردی کارکنان شیردوشی
- ۲- بهداشت لوازم و دستگاه‌های شیردوش
- ۳- بهداشت محل شیردوشی
- ۴- پس از اتمام عمل شیردوشی باید کف جایگاه و دیوارها با آب گرم شستشو و ضد عفونی شود.

حمام‌های ضد کنه

حمام‌های ضد انگل خارجی دام، در مجموع بهترین و رایج‌ترین وسایل مبارزه علیه انگل‌های خارجی بدن دام است.

رعایت موارد مهم در هنگام استحمام دام‌ها

- ۱- می‌بایست تمام مراحل استحمام تحت نظر افراد کارآموده انجام گیرد.
- ۲- سموم باید طبق توصیه‌ی کارخانه با مقداری آب حل شده و سپس به حوضچه افزوده گردد.
- ۳- هیچ‌وقت سموم مختلف با هم مخلوط و مورد استفاده قرار نگیرد.
- ۴- آب به مقدار کافی در اختیار باشد.

- ۵- می‌بایست پیش از حمام به سالم بودن دام توجه شود.
- ۶- دام‌های خسته، زخمی، ضعیف، تشنه، فحل، آبستن، هرگز نباید حمام داده شوند.
- ۷- دام‌های تشنه پیش از حمام آب داده شوند.
- ۸- پشم گوسفندان قبل از حمام کوتاه شوند.
- ۹- بهتر است دام‌های زیر ۳ ماه حمام داده نشوند.
- ۱۰- درجه‌ی حرارت هوا می‌بایست معتدل باشد.

رعایت موارد مهم در سم‌پاشی دام

- ۱- انجام عملیات سم‌پاشی توسط افراد کارآموده صورت گیرد.
- ۲- مواد غذایی (جیره) باید از حیطه‌ی نفوذ انتشار سم در امان باشد.
- ۳- آبشخورها باید تخلیه گردند.
- ۴- هرگونه کود و زباله باید از محوطه خارج گردد.
- ۵- به هنگام سم‌پاشی، خوردن و آشامیدن مواد غذایی صورت نگیرد.
- ۶- مقدار آب اضافه شده به سم می‌بایست طبق دستورالعمل آن صورت گیرد.
- ۷- سم‌پاشی بر روی دام باید با دقت و حوصله و به‌درستی انجام گیرد.
- ۸- هنگام باد شدید نباید سم‌پاشی صورت گیرد.
- ۹- پس از اتمام سم‌پاشی باید آبشخورها و جایگاه دام با آب شستشو داده شود.

شکل ۳- انجام عمل سم‌پاشی

اصول پیشگیری

پیشگیری به معنای ساده، جلوگیری از بوجد آمدن بیماری قبل از وقوع آن است و یا به عبارتی دیگر، شامل اقداماتی است که از آن‌ها برای جلوگیری از بیماری و یا قطع و یا آهسته کردن سیر بیمار استفاده می‌شود. مسلماً واکسیناسیون ارزان ترین و مؤثرترین راه کنترل و پیشگیری بیماری‌ها است.

به‌کارگیری واکسیناسیون استراتژیک

اولاً سطح شیوع بیماری در بعضی از مناطق کشور کاهش پیدا کرده که این خود موجب جلوگیری از بروز هرگونه ضرر و زیان اقتصادی به دامداران و سرمایه‌ی ملی هست. ثانیاً ریشه کنی بیماری را تسریع می‌نماید. ایجاد ایمنی دسته‌جمعی دام‌ها از مفیدترین عملیات هدایت‌شده در جهت مقابله با بیماری‌ها است.

موارد مهم در واکسیناسیون

- ۱- نگهداری مناسب از واکسن، از زمان تولید تا تزریق به دام
- ۲- حفظ برودت مناسب (حفظ زنجیره‌ی سرد)
- ۳- رعایت شرایط سترونی به هنگام تلقیح واکسن
- ۴- رعایت مقدار مصرفی توصیه‌شده در واکسیناسیون
- ۵- انجام عمل واکسیناسیون به‌موقع و در فصل مناسب آن

قرنطینه دام

در بین بیماری‌های عفونی، میکروبی و ویروسی رایج در دام‌ها، برخی نه تنها باعث تلفات بسیار سنگین و صدمات مالی بسیار سنگین می‌شوند بلکه سرعت انتشار و همه‌گیری شدیدی را در زمان کوتاهی به وجود می‌آورند و همچنین برخی از این بیماری‌ها، خطر جدی برای انسان و جامعه به وجود می‌آورند.

منابع

- ۱- قزوینی، ک. و نوروزی، م. (۱۳۹۲). "استریلیزاسیون و ضد عفونی کردن محیط‌های بهداشتی". امیدمهر، ۳، ۱۸۰.